

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. XVIII. Romana Cambii de Bisciis. An contractus cambii sit licitus clericis, Et quatenus non, An id impediatur cursum cambiorum, ne à debitore peti valeant. Si campsor, qui deputatus est ad ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

di fiera, benè justificatum esset cambia per dictas nundinas *Novarum & Placentia*, facta nundinarum, seu annorum peræquatione, importare ad rationem quatuor cum dimidio circiter pro centenario. Replicabant tamen scribentes pro creditore, id non sufficere stante pacto in instrumento adjecto, quod in casu non implementi, teneretur debitor ad damna & interesse ad rationem cambiorum juxta pretia quarumcumque feriarum vel platearum creditori magis placitarum, ideoque inferebant, quod ita poterat creditor dicere velle assequi ea majora cambia, quæ decurrerunt per plateas Venetiarum, Neapolis, Lugduni, &c.; itaut hæc sola possibilitas sufficeret pro excludenda repetitione indebiti, ad cujus effectum ejus perfecta & concludens probatio requiritur, excludens contrariam possibilitatem.

Hoc fundamentum, licet quandoque in isto Tribunali admissum, & à Signatura canonizatum sit, mihi reflectendo etiam ad veritatem non videbatur tutum, quia cum susceptum onus cambiandi esset per dictas nundinas *Novarum & Placentia*, non potest fictio excedere veritatem, neque creditor ob non implementum plus prætereundere potest, quam si verè illud sequutum esset, cum aliud non sit interesse, nisi ficta suppletio veritatis. Undè cum debitoris electio esset cambiandi per dictas nundinas, atque si id sequutum esset, aliud lucrum creditor reportare non potuisset, nisi quantum verè dictarum nundinarum intersuria importassent; Hinc proindè absolutum videretur damna & interesse hujusmodi veritatis suppletiva, non posse plus importare, nil obstante pacto prædicto, quoniam ita continere diceretur meram pœnam, obligando debitorem ad solvendum plus quam creditoris interesset implementum ad formam conventionis sequutum esse, quæ pœna de jure canonico, præsertim ubi usuræ suspicio cadere potest, non exigitur ex deductis per *Sperell. de. 131. Leotar. de usuris quest. 18.*, & plenè in *Romana appalvus vena ferri sub tit. de Regalibus disc. 117.*, ubi de hac materia pœna conventionalis.

Aliam item ponderabam rationem dicti pacti improbativam, quoniam ratio, quæ hujusmodi contractum cambij sustinet, unice consistat in eventualitate, ex qua creditor, ac respectivè debitor ad lucrum & damnum se habere possunt *juxta cons. 238. Romani*, & habetur *hoc tit. sæpius*; Hoc autem requisitum ita omninò cessaret, quoniam si in destinatis nundinis intersuria cambiorum curerent magna, itaut creditor esset in lucro, istud ille obtineret, E conversò autem ejus damnum resulteret, illi non subjaceret, undè debitor esset semper in damno absque spe lucri, quod propriè facit cambium siccum, & usurarium, ut advertitur infra in *Romana locationis vena disc. 24.*

De plano hæc procedere credebam respectu Columnæ, qui de his opposuerat, atque coactus de mandato judicis cum protestatione solverat; Difficultatem autem habebam, qualem etiam habuit judex, atque eventus causæ docuit cum Musca, qui spontè solverat, quoniam ut alias super eodem puncto & coram eodem Judice deduxeram in *Romana cambij pro Petro Marchese*, de qua causa actum habetur *sub tit. de credito* (ita etiam Signatura probante) quando debitor spontè solvit, atque id, quod solutum est amplius non extat, nec in specie, nec in æquipollenti, itaut de tempore detectæ malæ fidei dici non possit creditorem remanere locupletioem, tunc dictæ repetitioni locus denegandus videtur, quoniam creditor potuit

justè credere tanti cambia importasse, cum non sit verisimile debitorem voluisse spontèolvere indebitum, nisi ipse esset mercator, qui cambia verè girasset, itaut illorum cursus certam notitiam haberet.

Quamvis enim in materia usuraria in foro externo non admittatur excusatio bonæ fidei seu diversæ credulitatis *juxta decis. Seraph. 1006. & passim*, Attamen id procedit, ubi actus peccat in forma, atque est de per se illicitus & usurarius, quamvis à creditore legum ignaro licitus crederetur, cum juris ignorantia in proposito non excuset, puta quia credat cambia posse deberi etiam sine justificatione realitatis cum spacciis, vel credat censum esse validum quamvis non servata forma Bullæ *Pij* cum similibus, secus autem ubi actus in substantia est licitus, ac sola differentia est in majori, vel minori quantitate, cuius certitudo pendet ex facto creditori verisimiliter ignoto, & quod ex debitoris observantia justè credere potuit esse tale, itaut ignorantia sit facti, & non juris, ex ijs quæ habentur *sub tit. de usuris*, præsertim in *Baren. census disc. 17.*, & in alijs ac infra in *Romana pro Piffero, & Marefcorto.*

ROMANA CAMBII DE BISCIIIS

PRO

JOANNE PAULO
SANSONIO.

CUM

FRATRIBUS DE BISCIIIS.

Causa decisus per Rotam pro Biscijs.

An contractus cambii sit licitus Clericis, Et quatenus non, An id impediatur cursum cambiorum, nè à debitore peti valeant

Si campfor, qui deputatus est ad transmitenda spaccia, aliaque gerenda cambij girum concernentia, efficiatur ex cessione creditoris eiusdem cambii dominus, seu utilitarius, An ex hoc cessata dicatur eius facultas, stante quod in contractu data non est facultas creditori cambiandi cum seipso.

SUMMARIUM.

- 1 **F**Acti series.
- 2 **F**acultas cambiandi non censetur data cum seipso.
- 3 **D**ata uni, an pro se ejus cessionario, & quando non.
- 4 **C**lericus an possit facere contractum cambij, & num. 7.
- 5 **D**e eadem conclusionem, de qua num. 3.
- 6 **Q**uando in hac materia dicatur electa industria persona.
- 7 **D**e eadem conclusionem, de qua num. 3. Et de negotiatione clericis prohibita, vel permessa.
- 8 **Q**uod cambij contractus non veniat sub negotiatione clericis prohibita, Et de rationibus.

DIS-

DISCURSUS XVIII.

VANNIUS certam pecuniarum quantitatem scutorum 1700. dedit ad cambium Bernardino Biscia in Romana Curia Prælato cum obligatione matris & duorum ejus fratrum, atque pro dicti cambij giro deputatus fuit Samsonius in Urbe negotiator; Vannius autem deinde declaravit dicti cambij commodum & incommodum spectare ad Larizzam, de cujus pecunia initum erat, ipsumque habere nudum nomen, atque Larizza post aliquod tempus illud cessit Samsonio, qui ab A. C. pro sortis & partis cambiorum restitutione mandatum executivum obtinuit contra dicti Bernardini interim defuncti matrem & fratres coobligatos, & commissa causa in *Rota coram Bevilacqua* cum clausula, *Si quid exequendum* pro denegatione executionis contra creditorem responsum fuit sub diebus 7. Junij 1662., 5. Martij 1663., 28. Februarij 1664. & 29. Januarij 1665.; Plura verò fuerunt dictarum resolutionum fundamenta, illud præsertim causæ, vel falsæ, vel ineptæ, seu non utilis, vel saltem non damnosæ, quæ ex Statuto Urbis 17. requiritur in contractibus minorum & mulierum ex deductis in hac eadem causa *sub rit. de contr. attribus in genere*. Quatenus verò ad istam cambiorum materiam pertinet, ex duobus fundamentis dictum fuit cambia non deberi, respicientibus tamen ipsa cambia, non autem debitum sortis principalis, Primò nempe ex defectu facultatis cambiandi in Samsonio, postquam ex cessione Larizzæ effectus est creditor, seu cambij dominus, ob regulam, de qua *decis. 31. & 32. post Turr. de cambijs*, & in alijs sæpius, ut facultas cambiandi etiam cum se ipso egeat nota specialis; Quamvis enim dicta facultas cambiandi etiam cum se ipso data esset Vannio cum quo contractus initus fuit, dicitur tamen illam restringi ad personam, neque potuisse alteri cedi, potissimè dum idem Vannius neque aliquam cedendi potestatem habebat, minusque cambiare poterat, dum declaraverat se nudum nomen habere, undè eo ipso, quod talem declarationem fecerat omne suum jus cessaverat, illudque ab initio residere censebatur in persona Larizzæ; Et secundo ex inhabilitate creditoris mandatarij, qui tanquam clericus, qualis erat Larizza cambiare non poterat, vel jus cambiandi alteri cedere, dum clericis potissimè in sacris negotiatio & mercatura interdicta est *cap. ejiciens. & cap. negotiatorem 38. distinct. cap. fin. de vita & honest. cleric. cum alijs per Grass. de effect. cleric. effect. 6. num. 1.*

Quicquid autem sit de primo fundamento circa defectum causæ per statutum requisitæ, sub cuius velamine forsân resolutiones non omninò improbabiles dici possent ex facti circumstantijs resultantibus à qualitate Bernardini debitoris, & ab illa aliorum fratrum in ejus causam obligatorum, & quod fuit potissima causa resolutionum.

Quatenus tamen pertinet ad alia fundamenta, reflectendo etiam ad veritatem, parum probabilia videbantur, tum quia percutiebant solum impedimentum cursus cambiorum, non autem restitutionem sortis principalis pro qua etiam executio denegata fuit in toto, cum in eam dicta motiva nullatenus influerent nisi pro ea rata, quæ ex cambijs solutis tanquam indebitis diminutionem pateret. Tum clarius, quia quoad primum motivum deficientis potestatis cambiandi cum se ipso, ut dictum est in *Ravennaten. seu Faventina cambij d. 12.*, & in alijs sæpius, hoc non est vitium intrinse-

cum ipsius contractus respiciens ejus naturam vel essentiam, itaut illum reddat illicitum & usurarium, sed est solum præsumptio deficientis voluntatis, quæ non solum expressè, sed etiam conjecturaliter & præsumptivè, sive à priori sive à posteriori probari potest, Quorum utrumque in præsentem concurrebat, quoniam in ipso contrahendi initio, debitor ei quem putabat creditorem, dedit expressam facultatem cambiandi etiam cum se ipso, ergo id non abhorruit; Et ulterius postquam scivit cambium non ad primum, sed ad alios respectivè pertinere, adhuc cambia persolvit, ergo declaravit nullam habere repugnantiam, cur magis uni quàm alteri talem facultatem præstare voluerit, quæ repugnantia in dubio non præsumitur, Undè propterea receptum habemus damnatam non esse simulationem personarum utpotè debitori non præjudicalem, cum facultas directa videatur in eam personam tanquam creditorem, non autem ratione alicujus particularis affectionis, sive ob electam industriam personæ.

Ideoque motivum personalitatis cum regulis & doctrinis generalibus fortè extraneis deductum in decisionibus desuper editis parùm subsistens videtur, cum id procedat in eo mandatario, qui in gratiam mandantis tanquam nudus administrator electus est, & cui mandans suam pecuniam traficandam confidere voluit, alteri fortè non crediturus, quod in hac materia cambiorum applicari forsân posset illi contractui, per quem quis alteri sub nomine institoria seu alterius tituli dat pecuniam ad traficandum super cambijs, juxta casum, de quo in *Mediolanen. cambij dec. 304. & des. 376. par. 2. rec.* Sed ubi mandatum est necessarium, atque in gratiam ipsius creditoris pro ejus reintegratione seu indemnitate, tunc verè non videtur, ubi hoc personalitatis motivum figat pedes.

Quo verò ad alterum fundamentum clericatus, illud pariter minoris ponderis videbatur, quoniam prohibitio mercaturæ in clericis non importat inhabilitatem ad assequendum, sed solum poenam circa retentionem, quod scilicet quicquid ex mercatura & negotiatione acquisitum est per clericum, ab isto tanquam indigne & rursus quæsitum aufert *si quis ecclesiasticus jure spolij ex illicita negotiatione resultantis juxta Constitutionem Pij IV.*; Ut enim firmant *Abb. in cap. relatum il secondo de rest. am. num. final. & ceteri, de quibus Azor. de spol. cap. 2. in secundo questio post tract. Redaan. de spol. in illis parva impressionis fol. 605. Molin. de contr. alt. disp. 342. num. 1. Molphes. in summa de contr. alt. cap. 4. num. 128 Gair. de credito cap. 2. tit. 7. num. 2134. & sequen. Carol. de Grass. effect. cleric. 5. num. 6. & 17.* acquisita per clericum ex negotiatione alias laicis non prohibita, sed illicita ratione clericatus, sunt de ejus dominio, si bique acquiruntur, quamvis deinde tanquam male quæsitæ: Ecclesiæ, vel hodie Camera Apostolicæ applicentur ex dicta Constitutione Pij IV., quæ alias iniqua remaneret, si sibi applicaret id, quod non esset clericorum, sed veniret restituendum eis, cum quibus negotiatio inita est, quod utique non est dicendum.

Præterea, tam illud quam præcedens objectum non percutiebant qualitatem usurariam, cujus peculiaris natura seu privilegium est, ut quicquid sub nomine usurarum seu accessionum solvitur, illicò in sortem imputeretur, sed solum prætendi posset quædam indebiti species, itaut debitor ad cambiorum solutionem adstrictus, jure exceptionis possit se tueri, non autem ut voluntariè solutum

repeti

repeti posset, siue prætendi imputatio in sortem, undè propterea quatenus resolutiones istis fundamentis essent innixæ, semper remanent improbabiles saltem respectu denegatæ executionis pro sorte principali.

Ponderabam ulterius auctoritates in iisdem decisionibus deductas percutere regulam generalem de prohibita clericis negotiatione & mercatura, nullam verò adesse in terminis specialibus probantem contractum cambij illicitam negotiationem continere, cum re vera talis dici non possit, nam alias clericis habentibus pecuniam in uno loco interdictum esset illam pro altero loco cum mercatore, vel quocumque altero cum suo aggio seu valore unius monete cum altera cambiare, quod importaret commercij privationem, & cuius contrarium passim per quoscumque ecclesiasticos etiam Regulares & observantes, qui sunt in communi capaces, observatur; Et licet ubi non agitur de cambio, quod consumatur pro prima vice, sed girare seu continuare debet in cambijs & recambijs usque ad pecuniæ mutuatæ resolutionem, videatur actus mercatoribus potius congruus, undè propterea saltem de facto, atque in communi opinione reputatur species mercaturæ clericis illicita, ob quam Camerales desuper manus apponunt tanquam ex illicita negotiatione, Nihilominus id potius sequi videtur, vel ex quadam vulgi opinione, vel ratione scandali, quo cessante non videtur subesse ratio prohibitiva, undè propterea *Scaccia de cambijs §. Primo, quest. 7. par. 2. ampl. 11. num. 6.* advertit prohibitum non esse clerico mediante aliquo laico, & sub istius simulato nomine suam pecuniam dare ad cambium, quia concurrentibus realitatis requisitis juxta Bullam *Pij V.* dicitur actus licitus & honestus; Et quemadmodum clericis & Ecclesijs prohibitum non est dare pecuniam ad censum, ita non videtur, cur dici debeat prohibitum dare ad cambium cum in censu, magis certa videatur accessio salva sorte, quam in cambio, in quo fors diminutionem pati potest; Licet enim in censu fors sit demortua & perpetuo irrepetibilis, in cambio verò elapso statuto termino possit repeti, nihilominus istud creditoris & respectivè debitoris commodum vel incommodum compensatum remanet à dicta alia differentia securitatis sortis principalis & uniformis accessionis seu utilitatis in fructu quæ concurrunt in censu, & cessant in cambio, undè propterea alia urgere non videtur ratio prohibitionis, nisi illa scandali ac opinionis vulgi, quibus rationibus consultum remanet, quando sub aliorum nomine isti contractus celebrantur; Et consequenter nulla videtur subesse congrua ratio, cui assumptum innitatur.

ROMANA

CONTINUATIONIS CAMBII

P R O

THOMA CARENA.

Discursus pro veritate.

An post restitutam sortem possit creditor continuare sub cambijs & recambijs fructus seu cambia quæ remanent debenda.

S U M M A R I U M.

- 1 *Acti series.*
- 2 *In censibus & societatis officij solutio in parte non facit cessare contractum in residuo non soluto.*
- 3 *Cambia non dicuntur fructus sed pars sortis.*
- 4 *De conclusione de qua num. 2.*
- 5 *Ponderantur conjectura ex quibus in proposito partium voluntas desumatur.*
- 6 *Cambia limitata a quomodo sint intelligenda.*
- 7 *Observantia multum in proposito attendenda est.*

D I S C U R S U S X I X.

THOMAS Carena hæres Christophori patris, ad effectum solvendi quoddam debitum hereditarium, accepit de anno 1635 scuta mille ad cambium, data creditori facultate cambiandi & recambiandi tam sortem quam cambia usque ad restitutionem; Cum autem Thomas partem cambiorum, ac etiam dictam sortem principalem solvisset; Creditor autem pro quodam residuo cambiorum prætenderet potuisse continuare eandem facultatem cambiandi, desuper ex parte Thomæ pro veritate consultus; Respondi ut sequitur.

In terminis præcisus cambij quæstio mihi non contigit in foro disputanda, neque adhuc memoria suggerit tractantes; Verùm firmata per DD. & Rotam in terminis census vel societatis officij, rectè his terminis congruere videretur, cum pariformiter agatur de materia pecuniaria, in qua tanquam in materia dividua eadem est ratio totius quoad totum, ac partis quoad partem, tantamque affert utilitatem totum respectu totius, quam pars respectu partis, ideoque satisfactio in parte non tollit totum contractum, qui in parte remanente subsistere potest, ut quicquid aliqui dubitaverint, in terminis census firmatur per *Cenc. de cens. quest. 107. num. 4. & seq.*, & *quest. 110. num. 1. & seq.*, ac per tot. *Rot. apud Merlin. decis. 822. & 847. Adde. ad decis. 454. par. 4. rec. som. 2.* Et in terminis societatis officij *d. decis. 454.* repetita apud *Merlin. decis. 69.* Et his stantibus videtur pro creditore respondendum, ut scilicet mandatum datum ad cambiandum continuari poterit pro residuali summa sibi debita ex causa cambiorum.

Contrarium tamen in proposita facti specie mihi verius videtur ex ejus particularibus circumstantijs; Omissa enim inspectione, an dictæ decisiones & auctoritates loquentes de restitutione partis sortis principalis, alia sortis parte in suo esse remanente, applicari possint nostris terminis, in quibus non agitur de parte sortis, sed de parte cambiorum, quæ fructuum loco haberi videntur, de quo tamen dubitari posset, quia data realitate, cambia & recambia verè non sunt fructus & accessiones, sed habentur loco sortis principalis, quæ in qualibet nundina unà cum antiquo debito transmittitur, ex deductis per *Surd. conf. 540. n. 35. & seq. Turr. de Camb. disp. 3. q. 2. & pluribus seq.* & habetur pluries in alijs hoc eodem titulo, dum alias recambia passim admittuntur salvari non possent, quia esset dare fructus fructuum, & accessiones accessionum, quod ex veriori sententia est damnatum, salvantur tamen ex dicta ratione, quod illæ accessiones efficiuntur fors principalis tanquam pretium monete cambiandæ, ut alibi supra & infra advertitur.

Omissa